

Module 12: docentenhandleiding

Experimenteel lesprogramma nieuwe economie

slo

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

Verantwoording

2010© Stichting leerplanontwikkeling (SLO), Enschede

Het auteursrecht op de modules voor Economie berust bij SLO.

Voor deze module geldt een Creative Commons Naamsvermelding-Niet-Commercieel-Gelijk delen 3.0 Nederland licentie (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/nl/>) Aangepaste versies van deze modules mogen alleen verspreid worden indien het colofon vermeld wordt dat het een aangepaste versie betreft, onder vermelding van de naam van de auteur van de wijzigingen. Gebruiker mag geen wijziging aanbrengen in de auteursrechtvermelding.

SLO en door SLO ingehuurde auteurs hebben bij de ontwikkeling van de modules gebruik gemaakt van materiaal van derden. Bij het verkrijgen van toestemming, het achterhalen en voldoen van de rechten op teksten, illustraties, enz. is de grootst mogelijke zorgvuldigheid betracht. Mochten er desondanks personen of instanties zijn die rechten menen te kunnen doen gelden op tekstgedeeltes, illustraties, enz. van een module, dan worden zij verzocht zich in verbinding te stellen met SLO.

De modules zijn met zorg samengesteld en getest. SLO aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor onjuistheden en/of onvolledigheden in de module. Ook aanvaardt SLO geen enkele aansprakelijkheid voor enige schade, voortkomend uit (het gebruik van) deze module.

Informatie

SLO, VO tweede fase

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 421

Internet: www.economie.slo.nl

Geachte gebruiker

U heeft zojuist een bestand geopend met experimenteel lesmateriaal dat is gebruikt in de pilot voor het nieuwe economieprogramma. Dit lesmateriaal kunt u naast uw lesmethode gebruiken om opgaven (of series van opgaven) in te zetten of bijvoorbeeld als toetsmateriaal te gebruiken. Dit materiaal is "in ontwikkeling", dat wil zeggen dat hier aan wordt gewerkt zodat we onze leerlingen beter kunnen bedienen en/of de mogelijkheden van ons programma optimaler kunnen benutten. Wij stellen het dan ook zeer op prijs indien u uw ervaringen met ons zou willen delen. Verbeteringen, aanvullingen, onvolkomenheden, noem maar op. U doet ons en uw collega's in het land hier een groot plezier mee. Vanzelfsprekend stellen wij het ook zeer op prijs indien u ons uw ideeën, toetsen, PTA's, experimenten etc. laat zien.

Op de website <http://economie.slo.nl> treft u meer informatie

Inhoud

Voor de docent

Algemeen:

Deze module gaat verder in op de mogelijke gevolgen van onvolledige en asymmetrische informatie. De meer bedrijfsgerichte benadering in deze module onderscheidt zich van de wijze waarop de gevolgen van informatieproblemen in meer algemene zin in module 11 zijn behandeld.

In deze module zijn in de paragrafen 2 en 3 de onderdelen "Risico en Beleggen" en "Risico in Bedrijf" - zoals beschreven in de syllabus - verder uitgewerkt. De principaal-agent relatie is, als duidelijk nieuw onderwerp, wat uitvoeriger behandeld in paragraaf 1.

De opdrachten die voorzien zijn van een * lenen zich ook goed voor de beantwoording (en discussie) door kleine groepen.

En verder:

- De module kent twee bijlagen met informatie.
- In het antwoordmodel zijn, waar mogelijk, voorbeelden van juiste antwoorden gegeven.
- Aan deze module is een afzonderlijk optioneel gedeelte gekoppeld dat verder ingaat op beleggen en ook twee experimenten bevat.

Specifiek:

Paragraaf 1 **Asymmetrische informatie en de principaal-agent problematiek**

De opdrachten 4 tot en met 8.

De inhoud van contracten kan de allocatie beïnvloeden. Om een goed beeld te krijgen van de effecten van verschillende contracten op omzet en winst(verdeling) is gekozen voor vier verschillende afspraken tussen twee partijen. De aard van de berekeningen verschilt niet veel, de uitkomsten wel.

In het antwoordmodel zijn de situaties in de opdrachten 4 en 6 grafisch in beeld gebracht.

Optioneel: Leerlingen kunnen zelf de grafieken bij de opdrachten 5 en 7 maken.

Samenvatting

Het contract dat wordt opgesteld, bepaalt hoe het resultaat (bijvoorbeeld winst of opbrengst) van de samenwerking tussen principaal en agent verdeeld wordt.

In het contract van opdracht 4 wordt een vaste prijs voor de verhuur afgesproken (een fixed-fee contract)).

In het contract van opdracht 5 wordt een bedrag per klant afgesproken (een bedrag per uur is ook mogelijk). Dit wordt een hire contract genoemd.

In het contract van opdracht 6 wordt afgesproken de gezamenlijke opbrengst te delen (een revenue-sharing contract).

In het contract van opdracht 7 wordt afgesproken de gezamenlijke winst te delen (een profit-sharing contract).

Bij de opdrachten waarbij principaal en agent dezelfde informatie tot hun beschikking hadden, leidden alleen het vaste prijscontract en het winstdelingscontract voor zowel principaal als agent tot maximale winst en dus een optimale allocatie (zie opdracht 7d).

Bij opdracht 8, waar sprake was van asymmetrische informatie, voorkomt alleen het vaste prijscontract de mogelijkheid van fraude.

[De voorbeelden uit deze opdrachten zijn gebaseerd op Jeffrey Perloff, Microeconomics](#)

Paragraaf 2 **Risico en Beleggen**

De volgende punten uit de syllabus worden in deze paragraaf behandeld:

De kandidaat kan in contexten:

- **voorbeelden geven van beleggingen met een hoog/laag risico en de keuze hiervoor toelichten met argumenten;**
- **obligaties en aandelen vergelijken ten aanzien van de mate van risico en het te verwachten rendement;**
- **uitleggen dat aandelen en obligaties in waarde dalen/stijgen bij stijging/daling van de rente.**

In deze paragraaf wordt slechts *in algemene zin* het verschil tussen aandelen en obligaties behandeld, zodat leerlingen een *globaal* beeld krijgen van deze vormen van beleggen. In het optionele deel wordt verder ingegaan op andere (vaak macro-economische) factoren dan de rente die de koersen van, met name, aandelen beïnvloeden.

Opdracht 10*

Bij deze opdracht is het niet eenvoudig vast te stellen hoe groot het risico is en op welke termijn deze belegging "geld" oplevert. Het doel is om algemene kenmerken te achterhalen die van invloed zijn op het risico en de termijn waarop de belegging voldoende rendement geeft.

Paragraaf 3 **Risico in Bedrijf**

De volgende punten uit de syllabus worden in deze paragraaf behandeld:

De kandidaat kan in contexten:

- **de keuze omtrent het verkrijgen van eigen en vreemd vermogen van een onderneming (eenmanszaak, vennootschap onder firma, BV of NV) toelichten;**
- **voorbeelden geven van onderpand en uitleggen waarom onderpand het risico voor de kredietgever kan verminderen;**
- **aantonen dat de principaal-agent relatie invloed heeft op de toedeling van het ondernemingsrisico;**
- **aantonen dat de te kiezen bedrijfsvorm (in casu de scheiding tussen eigendom en vermogen) invloed heeft op de toedeling van het ondernemingsrisico;**

De module wordt in deze paragraaf afgesloten met een drietal contexten. Als contexten voor de principaal-agent relatie en mogelijk moreel wangedrag zijn achtereenvolgens de situatie bij Enron, de introductie van World Online en de invloed van bonussen op het gedrag van topmanagers gekozen. Hoewel de eerste twee feitelijk niet meer actueel zijn, heeft de problematiek die in deze situaties naar boven komt nog niets aan actualiteit ingeboet. In deze contexten komt een deel van de principaal-agentrelatie van §1 terug.